

Závěr

V předcházejících kapitolách jsem se snažila podat komplexní výklad o právním postavení soudce v České republice. Rovněž jsem se snažila poukázat na hlavní problémy, o nichž se často hovoří v souvislosti s jejich postavením a reformou soudnictví. Při počátečních úvahách, zda se detailněji zabývat též soudcovskou nezávislostí, jsem dospěla ke kladnému závěru. Nyní mohu konstatovat, že se tento závěr vzhledem k provázanosti obou oblastí ukázal jako správný.

Práci jsem ze systematických důvodů rozčlenila do dvou částí, jejichž obsah si nyní dovolím stručně shrnout. První část se věnuje právnímu postavení soudce, tedy vzniku, obsahu a zániku soudcovské funkce. V rámci výkladu o vzniku soudcovské funkce jsem pozornost směřovala mj. k výběrovému řízení justičních čekatelů a ke zvýšení věkové hranice pro přístup k funkci v souvislosti s rozhodnutím prezidenta republiky nejmenovat soudci čekatele mladší třiceti let.

Těžiště práce spočívá v obsahové stránce soudcovské funkce. Důraz je kladen především na etiku a odpovědnost soudce. Je zde poukázáno na nejzávažnější kárné prohřešky soudců a na novou úpravu kárného řízení. Ve spojitosti s ústavním nálezem č. 349/2002 Sb., kterým byla zrušena část zákona o soudech a soudcích, je důraz kladen na odbornou úroveň soudců. Závěr první části se zaměřuje na otázky koncepce reformy soudnictví se zřetelem na možné budoucí postavení soudce.

Druhá část se orientuje na soudcovskou nezávislost, která je dále rozdělena na nezávislost soudce a nezávislost soudů. Zmiňuji oblasti, v nichž se nejčastěji střetávají zájmy soudcovské nezávislosti se společenskými zájmy, a záruky soudcovské nezávislosti. V rámci výkladu o nezávislosti soudů je zachycen stav státní správy soudů s poukazem na nutnost emancipace soudní moci.

Snažila jsem se, aby práce nebyla pouhým rozborem předpisů a kompilací všech možných názorů, které kdy byly na dané téma vysloveny. Proto téměř každá kapitola obsahuje v hojném počtu mé osobní postoje k řešené problematice a dílčí návrhy. Nejdůležitější z nich se pokusím stručně shrnout.

Jelikož je českou tradicí, že se soudce „vychovává“ od právnické fakulty, vznikla se zvýšením věkové hranice otázka pro zastávání funkce soudce, co s mladšími čekateli. Řešení bych spatřovala ve zkvalitnění a prodloužení přípravné služby, která by mohla

být částečně vykonávána i v jiném právním prostředí (po vzoru Francie a Nizozemí např. v advokacii, notářství, státním zastupitelství). Není rozhodující, zda se soudcem stane justiční čekatel nebo právník ze soukromé sféry. Považuji však za nutné zrovnoprávnit přístup k soudcovskému povolání mezi čekateli a ostatními právníky. Jsem toho názoru, že by také advokáti měli absolvovat určitou část přípravné služby, aby se tak lépe „szili“ se soudním prostředím. Ke jmenování soudců bych chtěla ještě poznamenat, že by zákonodárci měli napravit svou chybu a uvést znění soudcovského slibu do souladu s Ústavou.

Současný vzdělávací systém soudců se jeví jako nevyhovující. Je třeba soudce motivovat, propojit vzdělávání s kariérním řádem a nabídnout soudci mnohem více kurzů dle jeho potřeb. Nelze spoléhat, že soudce bude ochoten každou chvíli cestovat za studijními kurzy. Jeho pracovní vytížení je značné, proto by měly kurzy alespoň částečně probíhat formou eLearningu, na pracovištích v blízkosti soudce atd. K tomu, aby se vzdělávání nemíjelo účinkem, musí se u něj uplatnit hodnotící prvek (v návaznosti na kariérní postup). Nelze sice zasahovat do soudcovské nezávislosti, na druhou stranu pouze přesně definované hodnocení může napomoci tomu, aby sám soudce měl touhu stát se lepším a kvalifikovanějším.

Pracovní zátěž soudce je mnohdy tak enormní, že může vést až k naprostému vyčerpání. Aby soudce takovou zátěž zvládl, mělo by o něj být mnohem lépe postaráno. Proto jsem toho názoru, že by měla být soudcům po celou dobu výkonu jejich funkce zabezpečena psychologická péče, která by eventuálně mohla vyústit například ve změnu projednávané agendy. Velmi dobrým krokem je myšlenka institutu „minitymů“, díky nimž se převede administrativa ze soudce na odborný aparát a soudce se bude moci věnovat jen rozhodovací činnosti. Velkým problémem pro současné soudce (a soudce budoucí) je velké množství nedodělků z let minulých a velký nápad nových věcí. Částečně by nějaký díl těchto agend mohl přejít do kompetence zamýšlených „emeritních“, „létajících“ soudců či „soudců juniorů“. Možná by se do budoucna mohlo začít uvažovat o využití soudkyň na mateřských dovolených, které by rády pracovaly na částečný úvazek. Všechny tyto možnosti by se měly stát předmětem dalších diskusí.

Jako velký přínos hodnotím otevřený přístup soudců ke studentům právnických fakult prostřednictvím odborných přednášek a stáží na soudech. Do budoucna by se měly zapojit všechny soudy ze všech okresů, aby mohla být uspokojena poptávka po

těchto stížích. Zdaleka ještě ne všichni soudci všech soudů (zejména mimopražských) přistupují ke studentům právnických fakult zcela otevřeně a ochotně. Chtělo by to zvýšit jejich povědomí o potřebě vstřícné komunikace se studenty.

Mám za to, že jednotlivé cíle práce byly splněny. Prohloubila jsem si znalosti z dané problematiky, polemizovala jsem s názory odborníků a utvářela jsem si názory vlastní. Přiznám se, že jsem v průběhu zpracování přečetla velké množství článků, které občas podstatně ovlivnily můj pohled na danou věc. Tak tomu bylo například se samosprávou soudnictví. Zprvu jsem ji tvrdě obhajovala. Nyní jsou mé názory na ni poněkud střízlivější.

V úvodu jsem vyslovila hypotézu, že pochybení soudců se zásadní měrou podílejí na celkovém fungování soudnictví. Během mého tvoření jsem zjistila, že soudce nemá státem zaručeny odpovídající podmínky pro řádný výkon své funkce; v jejich zajištění by mohla velkou roli sehrát postupná emancipace soudní moci. Domnívám se, že by v tomto směru bylo vhodné, aby část pravomocí přešla z orgánů státní správy soudů na Nejvyšší radu soudnictví, díky čemuž by se mohla moc soudní částečně vymanit ze závislosti na moci výkonné a zabezpečit soudcům lepší podmínky. Ovšem ve spolupráci s orgány státní správy.

V rámci problematiky kárné odpovědnosti soudců jsem přečetla řadu rozhodnutí kárných senátů. Pominu-li zásadní disciplinární delikty soudců, které jsem v práci ilustrovala, jsou četnými proviněními soudců jednání vedoucí k nedůvodným průtahům v řízení. Nelze však ke každému pochybení soudce přistupovat stejně, je nutné zkoumat důvody jeho pohnutek. Mnohdy soudce není schopen okolnosti vedoucí k průtahům ovlivnit.

Přesto však musím k uvedené hypotéze konstatovat, že některým soudcům chybí sebereflexe. Soudce by měl k věci přistupovat konstruktivně, ne formalisticky. Zároveň by se měl případným problémům postavit čelem a neodvolávat se jen na neuspokojivé podmínky. Sám by měl chtít udělat něco proto, aby výkon soudnictví byl vnímán v lepším světle.²¹²

²¹² Paradoxně soudce Vojtěch Cepl ml., který požívá velké autority ze strany kolegů i veřejnosti, byl v únoru 2009 odvolán Vrchním soudem v Praze z kauzy justiční mafie. Soud toto rozhodnutí odůvodnil tím, že se soudce Cepl dopustil v řízení závažných chyb a spekulací. K tomuto rozhodnutí Vrchního soudu osobně zaujímám značně kritický postoj. Ráda bych k tomu řekla jedině: chtělo by to více takových soudců Ceplů, odvážných a nezávislých...

V návaznosti na úvodní motto (s. 10 této práce) by zde byl na místě apel na každého soudce, aby nevnímal svou funkci jen jako nadstandardně hodnocenou práci, ale jako na povolání, jehož jediným smyslem je naplňovat spravedlnost. Svou domněnku, že pochybení jednotlivého soudce podstatně ovlivňuje fungování soudnictví jako celku, uzavírám slovy Jana Vyklického:

*„Jaký bude soudce, takové bude soudnictví pro veřejnost i soudce samotné...“*²¹³

²¹³ VYKLICKÝ, J. Honor est praemium virtutis aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004, č. 11, s. 14.